

על המלחין

הצ'טוריאן נולד בעיר טיביליסי אשר בארמניה. הרשמים המוסיקליים הראשונים שספג היו שירים עממיים ששרה לו אמו, ומחולות עממיים ששמע בסביבתו הקרובה. המקצבים המיוחדים והמלודיות האופייניות למולדתו נטבעו עמוק בדמיונו, והזינו תמיד את יצירתו. בימי נעוריו ניגן בתזמורת כלי נשיפה של חובבים, וחיבר יצירות קטנות לפסנתר. רק בגיל מאוחר יחסית, בהיותו בן שמונה-עשרה, כשעבר ללמוד במוסקוה, התחיל בלימודי מוסיקה רציניים: קודם נגינה בצ'לו, ובמהרה - כשהתגלו כשרונותיו - גם הלחנה. גלייר, מאיאסקובסקי והמלחין היהודי גנסין היו מוריו לקומפוזיציה. את הסימפוניה הראשונה שלו חיבר לכבוד מלאת חמש-עשרה שנים לסובייטיזציה של ארצו ארמניה, ומאז נודע כאחד מן המלחינים הסובייטיים החשובים. הוא זכה בפרסים יוקרתיים, התקבל לאיגוד המלחינים הסובייטי וגם עמד בראשו. אף-על-פי-כן, הצ'טוריאן נאשם בשנת 1948 על-ידי המפלגה הקומוניסטית ב"פורמליזם דקדנטי" יחד עם מלחינים חשובים אחרים כפרוקופייב, ומעמדו השתנה לרעה. רק בשנת 1957, לאחר שכהן כמורה לקומפוזיציה במכון גנסין ובקונסרבטוריון של מוסקוה, זכה להכרה מחודשת וחזר למשרתו וכבודו באיגוד המלחינים. במהלך חייו ערך הרבה מסעות קונצרטים כמנצח, והתיידד עם טובי האמנים של תקופתו: חוג מכריו וידידיו כלל מלחינים מפורסמים ברחבי אירופה ואמריקה, סופרים ומשוררים ידועים, אנשי תיאטרון, מנצחים וסולנים. היצירות של הצ'טוריאן מצטיינות בשילוב מוצלח בין המוסיקה העממית הארמנית לבין המורשת העשירה של המוסיקה האמנותית הרוסית, בין הלחנה סימפונית מיומנת לבין אופי אילתורי. ואמנם, בהלחנה שלו ניתן לציין שני קווים עיקריים: סגנון נאו-פולקלוריסטי ורומנטיציזם דרמטי, ואלה מוצאים את ביטויים במוסיקה אופטימית, מלאת חיוניות וברק. הגוון המיוחד של כלים עממיים ממחוזות ילדותו, האיפיונים ההרמוניים והכוונון העממי-מזרחי, כל אלה מתמזגים במסורת הסימפונית האירופית. ביצירותיו יש חשיבה פוליפונית בצד וירטואוזיות בתזמור ושילוב כלי נגישה רבים ושונים. התחום הריתמי מפותח ומגוון מאוד: פולימטריה, אוסטינטי, והדגשות א-סימטריות. מרכיבים מוסיקליים מארמניה, אזרביז'אן, גרוזיה ואוזבקיסטאן מוצאים תהודה ונוכחות בכל הז'אנרים: יצירות לבלט, מוסיקה סימפונית, יצירות קאמריות, מוסיקה קולית ודתית, מוסיקה לסרטים.

על היצירה

"מחול החרבות" הוא פרק מן הבלט "גיינה", שבוצע לראשונה בשנת 1942 על-ידי בלט קירוב. הבלט מספר על הנערה הארמנית גיינה, העוסקת בקטיף כותנה. היא נישאת על-כורחה לאדם קשה בעל עבר שלילי שגורם לשרפת הכפר ויבול הכותנה. גיינה מסגירה אותו לצבא האדום, ואחד מן החיילים שבאו לכפר מתאהב בה. בחגיגת נישואיהם חוגגים גם את הקציר ואת חנוכת אסם הכותנה החדש.

מחול החרבות הוא ריקוד גברי (אפילו פראי), סוער ומלא מרץ והתלהבות, ססגוני מאוד בתיזמורו, וכולל סוללה מרשימה של כלי נגישה, ביניהם הקסילופון, הזוכה לתפקיד סוליסטי. גם לכלי הנשיפה ממתכת תפקיד בולט.

מבנה הפרק:

- מבוא קצר
- חטיבה א
- חטיבה ב
- חטיבה א
- קודה

בפרק שני נושאים מנוגדים:

| מרכיבים | נושא ראשון | נושא שני |
|---------------|-----------------------|------------------|
| אופי | מסתער, תוקפני | שירתי, רך |
| מנעד | מצומצם | רחב |
| קו מלודי | אופקי | מתפתל |
| מרווחים | צרים | גדולים |
| משקל | מרובע | משולש |
| ערכים ריתמיים | קצרים | רחבים |
| עוצמה | חזקה | שקטה |
| גוון | בהיר ומבריק | חם ורך |
| כלים | כלי מתכת ונגישה | סכסופון וכלי קשת |
| הוראות ביצוע | מרקטיסימו (מודגש מאד) | אספרסיבו |
| ארטיקולציה | סטקטו | לגטו |
| פיסוק | חלוקה לפסוקים קצרים | נשימה ארוכה |

הנושא הראשון

הנושא הראשי מופיע בעוצמה וברק בכלי הנשיפה הגבוהים מעץ ובכסילופון.

Fl. 

הנושא השני

A. Sax.

cantabile

הליווי הריתמי הקצוב ממשיך בשינוי גוון המעניק לו קלילות ועדינות.

פעילויות

א. המפעם והאופי:

1. תגובה בתנועה חופשית למבוא בעל האופי המסתער והתוקפני.
2. המללת הרשמים מן המבוא
3. תגובה לסיים המבוא והתייחסות לכניסת הגוון החדש (הקסילופון).

ב. הגובה

. הדגמת שלושת המוטיבים המאפיינים את הנושא הראשי בעזרת סימנים גרפיים (ותנועתיים) צליל קבוע חוזר

Fl. *ff*

רצף כרומטי עולה

רצף כרומטי יורד

- א. אילתור על-פי כל אחד מן המוטיבים
 - ב. מעקב באוויר אחרי קו המתאר של כל אחד מן המוטיבים
 - ג. חידון: המורה בצלילים – הילדים בתנועות מתאימות.
- יישום התנועות בזמן האזנה להלק א.
- . דריכת ציפיות לגבי המשך היצירה (מרכיבי האופי, הגוון, הפן המלודי, וכדומה)

ג. הגוון

. הבחנה בכלי הסולני בחלק ב : הגוון, המשפחה, הארטיקולציה.

ד. הפיסוק

. העלאת הצעות לתנועות שיתארו את הפיסוק בחלק ב.

ה. המבנה

. האזנה בתנועה לכל הריקוד ותגובה לחומר מוסיקלי חדש (המעבר בין חלק ב לחלק א) על-ידי עצירה מוחלטת.

The image shows a musical score for Flute (Fl.) and Oboe (Ob.) in the key of D major (one sharp) and common time (C). Both parts play a rhythmic pattern of eighth notes with accents, marked with a forte dynamic (*ff*). The percussion part includes a *Tamburo di legno* (wood drum) and *Piatti* (cymbals). The wood drum part consists of a series of eighth notes with accents, while the cymbals play a similar pattern. The percussion section is labeled 'Perc.' and includes a 'ff' dynamic marking.

. המללה והמשגת המבנה על כל חלקיו.

ו. המרכיב החוץ-מוסיקלי

. הצעת כותרת למוסיקה והנמקתה על-פי המרכיבים והאופי.

. הצגת שם הקטע ותיאור הרקע ליצירה

. בניית קוריאוגרפיה לריקוד החרבות (להבדיל ממלחמה בחרבות).